

PROJECTE CASA MASSOT-DALMASES

Partint d'un recurs comunitari com l'antiga casa Massot-Dalmases de Cervera, l'alumnat de 4t d'ESO de Visual i Plàstica de l'Institut La Segarra treballarà continguts específics de l'assignatura però, també competencials, com aprendre a fer recerca o a treballar en col·laboració entre ells i amb els usuaris del Centre Ocupacional Espígol de la mateixa ciutat.

En el projecte es treballa des de la pedagogia rizomàtica o nòmada: no hi ha un camí prefixat, sinó que és el propi esdevenir de les accions generades a l'aula i a la casa, des de la pràctica i el descobriment dels i les alumnes, allò que determina el treball amb els continguts conceptuals.

PROJECTE CASA MASSOT-DALMASES

CENTRE

Institut La Segarra

C/ President Macià, 11 25200 Cervera

PROFESSORS/ES
RESPONSABLES

Olga Olivera-Tabeni, professora i artista visual

NIVELL EDUCATIU

Secundària. 4t d'ESO

INTRODUCCIÓ

Es tracta d'un projecte realitzat en una antiga casa noble construïda entre els segles XVIII i XIX per dues acomodades famílies (els Massot i els Dalmases) i ubicada a la localitat de Cervera (Lleida). La proposta es dur a terme en l'assignatura optativa de Visual i Plàstica de 4t d'ESO, amb 20 alumnes de 15-16 anys del Centre Ocupacional Espígol de Cervera per a l'atenció i millora de vida de les persones amb discapacitat, alumnes de Ciències de l'Educació de la Universitat de Lleida (en projecte d'aprenentatge-servei) i jo mateixa com a artista docent de l'institut.

S'accedeix a la casa gràcies a la Fundació Casa Dalmases, una entitat sense ànim de lucre que fomenta la cultura, l'impuls sostenible del territori, l'economia social i les oportunitats laborals i d'integració de persones amb discapacitat.

DURADA I EVOLUCIÓ

Un curs escolar (2013-2014). 3 hores setmanals.

RESUM DEL DESENVOLUPAMENT

Els plantejaments del filòsof Gilles Deleuze i el psiquiatra Félix Guattari al voltant del pensament rizomàtic portats al camp educatiu ens permeten entendre l'educació com un procés sempre obert a noves possibilitats i combinatòries.

Es treballa tenint molt en compte el propi territori dels i les alumnes, en aquest cas, un recurs comunitari com és la casa Massot-Dalmases. Per a nosaltres és imprescindible apropar-nos a l'espai que envolta l'alumnat i dialogar-hi per trobar molts dels elements que componen el currículum però, no partint dels conceptes teòrics, sinó de la pràctica directa i el descobriment. Els continguts conceptuals són treballats a posteriori, a partir de les diferents necessitats detectades durant la pràctica.

Així, per exemple, es treballen aspectes com els revestiments murals a través dels enganys visuals o *trompe*

l'oeil (molt presents a la casa en tractar-se d'espais nobles dels segles XVIII i XIX) però que, en comptes d'abordar-se des d'un llibre de text, es treballen directament sobre el terreny, trencant així amb la clàssica dicotomia coneixement acadèmic *versus* quotidià com proposa el filòsof Juan Delval (2000). S'estudien, també, altres continguts més específics de l'àrea de dibuix des de la realització de fotografies originals a com fem i llegim els plànols, posant l'accent en el procés de deconstrucció dels mateixos per trobar informació addicional que, a primera vista, no és visible (per exemple, els condicionants ideològics i polítics dominants en l'arquitectura del moment).

Al llarg del projecte es tracten molts continguts que van més enllà dels específicament artístics, continguts de caire competencial. Aprenem a valorar l'entorn, el patrimoni local i l'art contemporani. També com es fa una investigació i com es defensa davant d'un públic o dels altres nois/es. Concedim gran importància a la investigació, ja que és un element curricular competencial que cal ensenyar i, a la vegada, perquè en tot procés creatiu hi ha sempre una fase d'investigació o recerca d'informació que és, precisament, allò que dóna riquesa a la producció final. El

procés, doncs, esdevé element de primera magnitud en el projecte. Les activitats es treballen des de la millora, és a dir, generem un primer producte, un producte inicial, que anem millorant a mesura que el projecte avança.

Com a punt i final del projecte es realitza una exposició a la casa a partir de dos eixos bàsics: les experiències vitals dels i les participants, i les relacions establertes amb els espais de la casa d'acord amb el concepte contemporani de *site-specific art*. Com a resultat d'aquesta exposició es van fer peces relacionades amb els espais

de la casa, produïdes individualment en funció del propi procés personal però, també, de les trobades i diàlegs mantinguts amb el grup en les continues posades en comú d'experiències i coneixements. Defensar el propi treball davant del grup i treballar en col·laboració són altres aprenentatges que el procés planteja.

OBJECTIUS ASSOLITS

Implicació amb el propi territori de l'alumnat.

Coneixement i apreciació del patrimoni local.

Implicació personal a partir de les pròpies vivències i emocions.

Iniciació a l'art contemporani i comprensió de la seva capacitat emocional però, alhora, social i comunicativa.

Comprensió de la riquesa que implica el treball per projectes on es treballen totes les competències bàsiques.

Aprendre a fer investigació en totes les seves fases.

Defensar el propi treball davant del grup.

Ser crític amb un/a mateix/a i la pròpia producció visual.

Ser tolerant amb el treball dels companys/es.

Inclusió de tothom qui forma part del projecte.

Presència de consciència social.

Millora de les produccions artístiques inicials al llarg del procés d'aprenentatge. En un nombre de casos importants, s'assoleix la integració de les peces produïdes en els diferents espais de la casa.

Aprenentatge col·laboratiu i potenciació de l'enriquiment mutu.

INTERACCIÓ AMB ALTRES ÀREES DEL CONEIXEMENT I PARTICIPACIÓ DE DOCENTS D'ALTRES ESPECIALITATS

En el projecte, a més de l'artista docent, hi participen una monitora del Centre Ocupacional Espígol i altres ajudants del centre, a més de la professora de Ciències de l'Educació de la Universitat de Lleida, Glòria Jové, com a assessora del projecte i coordinadora entre l'alumnat en aprenentatge-servei i l'institut.

PARTICIPACIÓ D'ALTRES ENTITATS, PERSONES (ARTISTES, COMUNITAT, ASSOCIACIONS, INSTITUCIONS...)

A més de l'alumnat de 4t d'ESO de Visual i Plàstica de l'Institut La Segarra i d'Olga Olivera-Tabeni (docent a l'institut, artista visual, directora del projecte i comissària de l'exposició), han participat en el projecte:

Facultat de Ciències de l'Educació (UDL):

Glòria Jové Monclús (Mestra, pedagoga, professora i assessora de la part educativa del projecte).

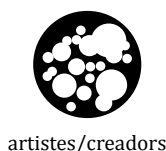
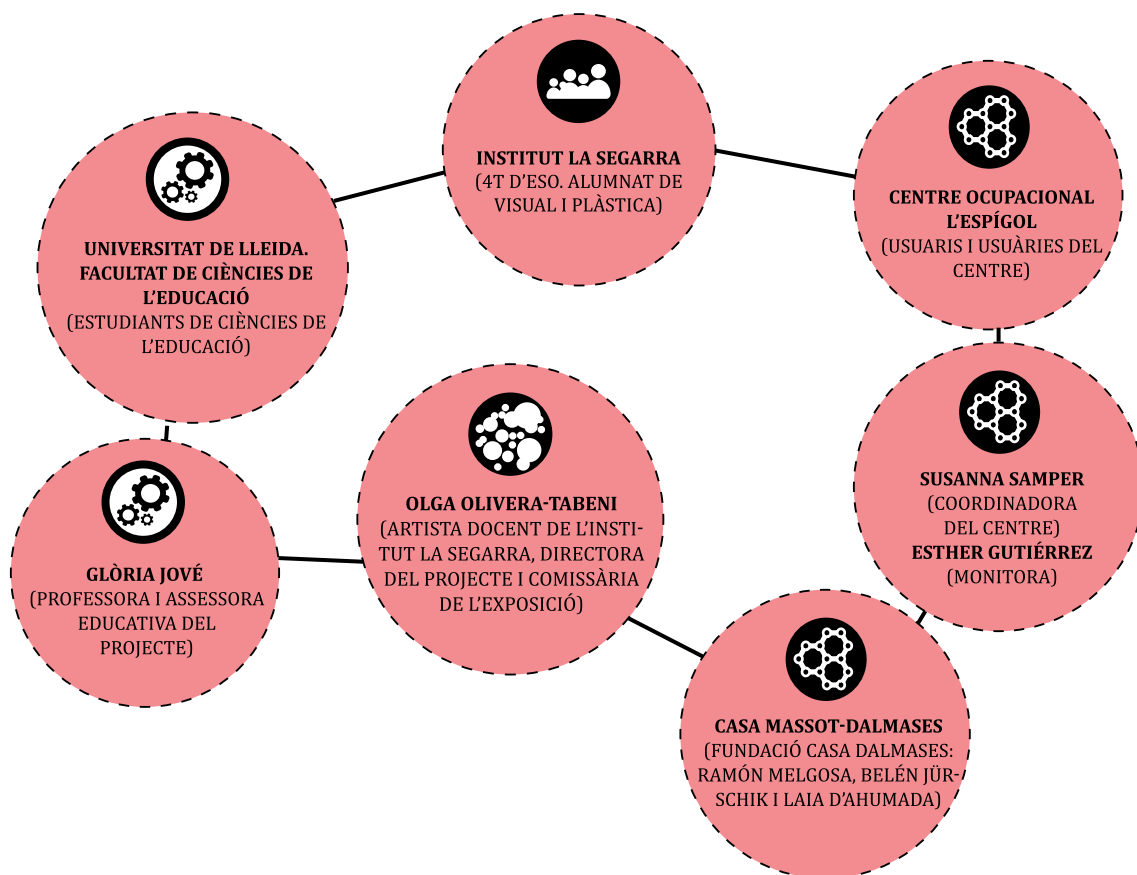
Estudiants de Ciències de l'Educació en aprenentatge-servei: Sabela Vázquez López i Noemí Tous Navas.

Centre Ocupacional Espígol (Associació Alba): Susanna Samper Yagüe (coordinadora del centre) i Esther Gutiérrez (monitora).

Fundació Casa Dalmaes: Ramon Melgosa, Belén Jürschik i Laia d'Ahumada.

Estudiants participants (alumnes de l'Institut La Segarra i usuaris/es del Centre Ocupacional Espígol):

Andrei Titoc, Christian Bernardo Velaz, Esteban Piedrabuena Vilaplana, Hanane Outaleb, Judit González González, Judit Verdés Rius, Alba Peiró Llordés, Júlia Espada Marco, Albert Gené Valenzuela, Laia Verdés Pérez, Andrea Aparicio Sierra, Ainara Rivero Lombardo, Aina Carulla Huguet, Tania Poberezhna, David Verdejo Benítez, Samuel Solà Casany, Javier Fabián Celaya, Àngel Bernardo Canuto, Àlex Mulet Lázaro, Elena Rodríguez Chamorro, Carla Martínez, David Carbonell Sans, Josep Mª Perramon Mateo, Susanna Trilla Mairol, Anna Trilla Gorro. Assessors, creadors i ajudants en el muntatge. Francesc Plancheria Bigordà i Ot Plancheria Olivera.

artistes/creadors

comunitat escolar

institucions culturals

institucions educatives

institucions socials/
del territori

REPERCUSSIÓ EN ELS RESULTATS DE L'ALUMNAT

De les entrevistes semiobertes fetes en acabar l'experiència es desprèn que, per a una part important de l'alumnat de Secundària, tot i les traves i bloquejos inicials (que són importants), al final hi ha una bona acceptació del projecte. Es comenta que s'han après continguts que poden ser d'ajuda en el futur, com aprendre a fer recerca o tenir una actitud més crítica amb l'entorn, amb el propi treball o amb el dels altres.

Per als nois i noies de l'Espígol també va ser una bona experiència: per la seva trobada amb l'art contemporani però, també, per l'acceptació social, l'enriquiment personal i el treball en col·laboració amb la comunitat.

Pel que fa als usuaris/es del centre ocupacional, van aprendre igual que la resta de l'intercanvi d'experiències, a la vegada que nosaltres vàrem aprendre d'ells i elles. Una persona que no hi veu o que no hi sent té altres maneres de veure, d'escoltar, de fer i d'actuar. Des del pensament creatiu, Michel Michalko (2002) i Kind (2006) ens conviden a pensar aquestes altres maneres de veure, d'escoltar, doncs ens obren noves portes, noves possibilitats. En el nostre projecte aprenem els uns de les altres, i ho fem també des de les diverses capacitats. Ens sorprenen, gratament, els resultats obtinguts i les interaccions establertes, la qual cosa ens convida a reflexionar sobre els límits de la nostra suposada societat normalitzada.

REPERCUSSIÓ EN EL CENTRE, COMUNITAT, ETC.

Destacar la participació de tothom en el projecte, des d'aquesta idea d'inclusió en totes les seves vessants. Participa l'alumnat de l'escola obligatòria, els futurs mestres, els nois i noies amb discapacitat del C.O Espígol i jo mateixa com a artista docent. El treball col·laboratiu ens permet l'emergència de diferents discursos, idees i veus. Aprenem, així, els uns de les altres d'acord amb la teoria singular-plural del filòsof Jean-Luc Nancy. "Això vol dir que qualsevol cosa que hom fa, i allò que és, només pot existir en relació amb els altres" (Carter, 2012). Com diu Rosi Braidotti (2005), necessitem esdevenir al costat de *l'altre*, en la trobada amb *els altres*.

També destacaria la meua posició en el projecte, la d'artista docent, posició legitimada pels postulats de l'*artist teacher* anglès i l'*a/r/tography* americana on la mateixa persona actua, alhora, com a artista i com a docent.

Nosaltres creiem en la importància d'aquest tipus de projectes, pel seu caràcter integrador de tots els aprenentatges i el seu aspecte competencial. En aquest tipus d'experiències es treballen totes i cadascuna de les competències, però des del proper i d'una manera més vivencial.

Creiem fermament que el futur de l'educació hauria de passar per aquest tipus d'experiències, gratificants per a tothom que hi participa. És important, també, explicar-les, mostra-les, en definitiva, donar visibilitat a totes aquestes experiències. Cal fer-ne ressò, no només perquè això fa sentir bé als participants dels projectes, sinó també per predisposar i apoderar a d'altres persones per tal que n'empenguin de propis.

El projecte ha estat mostrat en diferents congressos, en el darrer dels quals s'ha convertit en una nova peça, la maleta de l'*artist teacher*, presentada l'estiu passat al congrés d'INSEA, *Risks and oportunities for visual arts education in Europe* (Lisboa, juliol del 2015).

MATERIALS, ACCIONS I ALTRES FITES / ESDEVENIMENTS I ACCIONS PORTADES A TERME

Projecte:

<https://sites.google.com/site/projectecasadalmases/>

Exposició:

<https://sites.google.com/site/olgaoliveratabeni/proyecto-casa-massot-dalmases>

<https://sites.google.com/site/olgaoliveratabeni/proyecto-casa-massot-dalmases/exposicion>

Vídeo (es va fer amb motiu del "V Congreso de educación artística y visual"):

<https://sites.google.com/site/olgaoliveratabeni/el-palacio-de-la-inclusion-video>

OBSERVACIONS

Actualment, Olga Olivera-Tabeni és professora a l'institut Terres de Ponent (Mollerussa, Lleida), artista visual i està elaborant la tesi al voltant, entre d'altres, d'aquest projecte.

Crèdits fotos: Tania Poberezhna i Olga Olivera.